

es diu *klotél* encara a Sueca; d'altra banda és important d'aprendre que, en el Nord del País, a Benassal i Lluçena, de l'occipuci en diuen *clotet* (*AlcM*), evident diminutiu de *clot*.

Clatell és la forma de tot el Princ., l'he sentida jo mateix fins al capdamunt del Pallars, a Cardós i Vall Ferrera (Tor, Areu, Tavascan i Esterri de Cardós, 1932) i a Vall d'Assua (Surp, 1958), i *AlcM* localitza la *a* —sigui en el primitiu, sigui en el derivat *clatellada*— des de l'Empordà, tot al llarg del Pirineu fins a Tremp i Lleida, i al llarg del límit ponentí, des d'allà fins al Maestrat; en ross. s'usa més aviat *cogot*, des del Rosselló fins a Montlluís (cites en *DCEC* I, 839b6-9), mot ja documentat allà en el S. XIII per les *VidesR*.¹ Aquesta forma amb *a* apareix en data molt més moderna: manca en els diccs. abans del de Belv. (1803), encara que la seva existència des de primers del S. XVIII es pot deduir de la de *clatellera*: «duyan al cap cervellera ab son peto y espaldar, / ab orellals sens visera, / ab goleta y *clatellera*» en Francesc Tagell (*DAG*), que sembla més aviat de la *Descripció dels Dotze Festins*, de l'a. 1720, que no de la relació papal de 1740. És mot acceptat generalment pels millors escr. Renaix.: se'n serviren Verdaguier (*Nerto*, 17) i NOLLER: «y agafant-la còmicament pel *clatell*, entrà ab la despesera al quarto», *La Papallona*, 190.

Una sèrie de filòlegs —Tallgren (*Glanures* III, 169), Zauner (*Namen d. Körperteilen*, 427), Montoliu (*BDC* III, 44) i Moll (*AORBB* II, 15; i *AlcM*, s. v.)— van moure un brogit molt innecessari entorn de l'origen de *clotell/clatell*. Més hauria valgut que s'haguessin limitat a dir que *clotell* és bonament i simplement un derivat de *clot*: és una filiació semàntica comuníssima en tota mena d'idiomes.

El cast. *colodrillo* 'clatell', més antic i tot que *cogote*, i pertanyent, a diferència d'aquest, a la llengua tradicional, és el dim. de *colodro* 'tassa', 'atuell on es posen líquids' (*DCEC*, s. v. *colodra*): símbol, per excel·lència, de tota cavitat; l'àrab *núgra*² pròpiament 'clot, cavitat' pren des d'antic el significat de 'clatell', es troba ja en fonts clàssiques dels Ss. XI-XV i exerceix gran influència en la terminologia anatòmica internacional, de l'Escola de Salern (veg. *DCEC*, article *NUCA* III, 526b i n. 6; cf. Dozy, *Suppl.* II, 649-50); un tipus *croto* «nuque», amb gran extensió en els dialectes francesos (Borgonya, Champagne S., Franc Comtat i centre del frprov.) ha estat reconegut temps ha (*FEW* II, 797a, § 5-797b, § 1) com a derivat de *croto* variant del nostre *clot*. En fi, ¿per què cercar una prova més evident que el baix-aragonès *boyeta/foyeta* «nuca; lugar donde se hallan las vértebras cervicales» (que Puyoles-Valenzuela assenyalen a molts llocs Ebre amunt, Remolinos, Taúste, etc.)?

El canvi de *clo-* en *cla-*, no ha de causar el més petit escrúpul, car és un fenomen repetidíssim en aquestes condicions (no pas una «assimilació», com diu estranyament *AlcM*, sinó una diferenciació, ben pròpia d'una llengua on la *l* és tan velar com en la nostra): *polpis* esdevé *palpis*, si molt convé > si mal kumbé, *oltra hora* > *a altra hora*, *a oltrança* > *a altrança*

(> cast. *al trance*, veg. *TRANCE* en *DCEC*), el nom de *Puigpalter* prové de *Puig Polter* 'puig llotós' *PODIUM PULTARIUM* (de *PÜLTES* 'pastetes, farinetes'), en la documentació antiga.

Més val simplificar lleument que embolicar sense necessitat: si hom s'hagués limitat a dir el que precedeix, no ens en hauríem de plànyer. Primfilant molt, s'hi podia afegir que hi deu haver hagut en algun punt certs contactes amb la família del ross. *cogot*, cast. *COGOTE*, sobre la qual és menester que hom estudii l'article del *DCEC*. Hi ha doncs alguna engruna de veritat en l'article citat de Montoliu: anava, doncs, una mica menys desorientat que els altres. Són, però, contaminacions molt locals i certament contactes secundaris. Del nostre costat el *DAG*. va assenyalar una forma *esclatuell* a Camprodon, que pot estar per **clatuell*; del costat transpirinenc algunes formes que recorden aquesta i, en forma cada cop més distanciada del nostre *clatell*, es decanten de la banda del tipus *cogot*, o bé del tipus *cota* (aquest, d'un tercer origen): valdès *kutu(y)et* (*DCEC*, l. c., nota 11), frprov. i frcomt. *coutivet* «partie supérieure du cou d'une poule» (*FEW* II, 1259a), en fi fr. dial. *cagouet* (*FEW* II, 1461b). Res d'això no es documenta antigament, ni pertany a una llengua literària, ni té una extensió gaire gran: al contrari, en gran part, són paraules merament locals. És evident que es tracta de formes de compromís entre el tipus *clotell*, el tipus *cogote*, i un de tercer que es pot encapçar amb oc. *cota*, car d'aquest no en manca algun testimoni antic o literari, i avui ha deixat alguna descendència en rodanès i transrodanès.² En un mot, res d'això no té prou pes per fer-nos condicionar l'etimologia de sentit comú, que hem donat del mot *clatell*.

DERIV.: *Clatellada* [Lab., 1839; veg. supra, però en val. diuen *carxot*, i JGiner March, «Camí», 14-IV-34, negava que *clatellada* es digui allà]; *clatellot*, intensiu o hipocorístic d'aquell, molt usat en cat. central: «un ~ dels sèries per poc m'aixafa contra 'ls vidres», Pons Massaveu (*La Colla del Carrer* VI, p. 65). *Clatellejar* [Lab., 1839]; *clatellina* [id.]. *Clatellut* [1839, Lab.]; c. 1850, Estorch (*AlcM*, *DAG*, corregir l'errada «Estruch»); *cutrelluts* 'els del gran clatell' («mit starkem Scheitel»), malnom que donen els altres menorquins als de Migjorn Gran (Arx. Lluís Salvador II, 289). *Clatellera* [1720, supra]. *Aclotellar*, pròpiament «avançar-se massa el jou per damunt del coll fins a capficar l'animal junyit», *AMAlcover*, *BDC* VII, 301; molt usat per Mn. *AMAlcover* en tota mena d'escrits [ja en les *Contarelles*, 1885, *DAG*.] amb el sentit d'aclaparar, atuir', i que ha estat bastant imitat, fins per barcelonins com jo: és formació parafràstica al cast. *acogotar*; a *aclotella* men. i mall. 'en gran quantitat' (que Moll escrivia així en el seu treball de la *MiscAlcover* sobre el parlar de Ciutadella), no em sembla encertat de separar-lo a la *clotella*, com fa *AlcM* citant-lo en la *Rond. de Rondalles* de Tomàs Aguiló (1815).

¹ «Judes ferí Rubén ab una pedra sus en lo *cogot* tal colp que mort lo mès», f° 70v2; el *DAG*. hi